Agora
Social Sciences Journal

Ткач Д., Ткач Д. Правоконсервативний поворот у Європі: контури явища. *Агора. Журнал соціальних наук.* 2026. Вип. 4, № 1. С. 55–68. https://doi.org/10.25264/2786-9202/4.1-55-68.

УДК 329.4(4)

ПРАВОКОНСЕРВАТИВНИЙ ПОВОРОТ У ЄВРОПІ: КОНТУРИ ЯВИЩА

Дмитро Ткач [a,*], Дмитро Ткач [b]

[a] доктор політичних наук, професор кафедри журналістики, ВНЗ «Університет економіки та права "КРОК"», Київ, Україна

[b] науковий співробітник Центру інновацій та технологічного розвитку, Державна установа «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України», Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

Партійні системи європейських держав перебувають у стані помітної перебудови: консервативні та праві сили нарощують електоральну підтримку, а їхня проблематика (національний суверенітет, міграція, безпека, культурна ідентичність) переміщується з периферії політичного порядку денного до його центру. Після 2022 р. до цього переліку додався технологічний вимір: цифровий суверенітет, кіберстійкість, регулювання штучного інтелекту. Прояви та наслідки цього процесу в окремих державах різняться настільки, що потребують порівняльного аналізу. Мета дослідження – визначити передумови, ознаки та прояви правоконсервативного повороту в Європі й оцінити його вплив на трансформацію політичних систем, партійної конкуренції та державної політики у технологічній сфері. Дослідження ґрунтується на порівняльному, системному та історико-політичному методах. Порівняльний метод застосовано для зіставлення політичних процесів у різних європейських державах, системний – для аналізу взаємозв'язку між політичними партіями, електоратом та інституційним середовищем, історико-політичний – для з'ясування передумов формування сучасних правоконсервативних тенденцій. Використано також аналіз програмних документів партій і чинних актів ЄС. Установлено, що правоконсервативний поворот не зводиться до зростання популярності радикально правих партій. Він охоплює ширший спектр змін у політичному дискурсі та в діяльності консервативних і правоцентристських сил. До його основних проявів належать посилення уваги до національного суверенітету, міграційної політики, національної

Ключові слова:
правоконсервативний поворот, європейська політика, консерватизм, праві партії, цифровий суверенітет.

[*]Адреса для кореспонденції:
ditkach2017@gmail.com

**ORCID [a]:* https://orcid.org/0000-0002-0824-8559
ORCID [b]: https://orcid.org/0009-0009-1401-3324

Історія статті:
Надійшла 25.08.2026
Прорецензована 11.09.2026
Прийнята до друку 23.09.2026
Опублікована 28.09.2026

Зміст цієї роботи може бути використаний на умовах міжнародної ліцензії Creative *Commons Attribution NonCommercial NoDerivs* (CC BY-NC-ND 4.0), яка дозволяє іншим завантажувати та поширювати роботу за умови зазначення авторства, але без можливості

ідентичності та безпеки, критичне ставлення до окремих аспектів європейської інтеграції, а також перенесення логіки суверенітету на цифрову й технологічну сферу. Водночас характер процесу залежить від історичного, соціально-економічного та інституційного контексту конкретної держави. Правоконсервативний поворот є комплексним політичним процесом, що супроводжується зміною партійної конкуренції, суспільних пріоритетів і підходів до взаємодії держави з європейськими інституціями. Єдиної моделі розвитку він не має, тому його дослідження потребує диференційованого порівняльного аналізу окремих держав, партій та електоральних груп.

жодним чином змінювати роботу або використовувати її в комерційних цілях.

Вступ. Стаття порушує проблему посилення правоконсервативних політичних сил у Європі та пов'язаних із цим змін у політичних орієнтирах європейських суспільств. Ідеться про зростання уваги до національного суверенітету, міграції, безпеки, традиційних цінностей і перегляду окремих аспектів європейської інтеграції.

Актуальність дослідження визначається зміною політичного балансу в європейських державах під впливом міграційної, економічної та безпекової криз. У науковій літературі ці процеси розглядають переважно крізь призму популізму, праворадикальних рухів або виборчої поведінки. Бракує натомість комплексних досліджень, які трактували б правоконсервативний поворот як ширший процес трансформації політичного простору Європи – зокрема такий, що охоплює й технологічну політику.

Дослідження спрямоване на визначення основних контурів цього явища, його передумов і впливу на європейську інтеграцію та політичний розвиток європейських держав.

Огляд літератури. Проблема правоконсервативного повороту в Європі перебуває в центрі уваги вітчизняних і зарубіжних дослідників щонайменше з початку 2010-х років, коли почалося стрімке зростання популярності правопопулістських партій. У сучасній політичній науці це явище розглядають крізь призму різних теоретичних підходів – від теорій модернізації та постіндустріалізму до концепцій культурної контрреакції і економічної незахищеності.

Зарубіжні дослідження. Праці, що започаткували системний аналіз правого повороту, належать Піппі Норріс (Pippa Norris) і Рональду Інґлгарту (Ronald Inglehart). У фундаментальній роботі «Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism» (2019) вони обґрунтували тезу, що зростання підтримки правих популістів є реакцією консервативної частини суспільства на прогресивні культурні зміни останніх десятиліть. Ця концепція стала провідною в західній політичній науці й дістала емпіричне підтвердження в численних дослідженнях (Norris & Inglehart, 2019).

Кас Мудде (Cas Mudde) у праці «The Far Right Today» (2019) обстоює тезу, що сучасний правий популізм є не тимчасовим феноменом, а структурною

характеристикою європейських демократій XXI ст. (Mudde, 2019). У написаному спільно з Крістобалем Ровірою Кальтвассером (Cristóbal Rovira Kaltwasser) вступі «Populism: A Very Short Introduction» (2017) популізм визначено як «тонку» ідеологію, що протиставляє «чистий народ» «корумпованій еліті» й вимагає вираження загальної волі народу; нативізм властивий окремим праворадикальним різновидам популізму (Mudde & Rovira Kaltwasser, 2017).

Ян-Вернер Мюллер (Jan-Werner Müller) у книзі «What Is Populism?» (2016) запропонував моралістичне визначення популізму як політики, що претендує на монопольне представництво «справжнього народу». Його підхід дає змогу відрізнити популізм від інших форм політичної мобілізації та пояснює, чому праві популісти нерідко приходять до влади через демократичні процедури (Müller, 2016).

Економічні детермінанти правого повороту дослідив Дані Родрік (Dani Rodrik). У статті «Populism and the economics of globalization» (2018) він показав, що економічна глобалізація та автоматизація створили верству «тих, хто програв від модернізації», яка стала електоральною базою правих партій. Цей підхід доповнює культурні пояснення, демонструючи взаємодію економічних і культурних чинників (Rodrik, 2018).

Специфічно європейський контекст аналізували Ганс-Ґеорґ Бец (Hans-Georg Betz) і Штефан Іммерфалль (Stefan Immerfall). У колективній монографії «The New Politics of the Right» (1998) простежено ранній етап переходу радикально правих партій від маргінальних груп до системних політичних гравців у Німеччині, Франції, Австрії та Італії; особливу увагу приділено адаптації їхньої риторики до запитів ширшого електорату (Betz & Immerfall, 1998).

Роджер Ітвелл (Roger Eatwell) і Метью Ґудвін (Matthew Goodwin) у праці «National Populism: The Revolt Against Liberal Democracy» (2018) виокремили чотири чинники успіху націонал-популізму – недовіру до інститутів представницької демократії, руйнування усталених ідентичностей унаслідок швидких демографічних змін, відносну депривацію та розмивання партійно-електоральних прив'язаностей. Їхній аналіз охоплює не лише Західну, а й Центральну та Східну Європу, що робить його особливо релевантним для порівняльних досліджень (Eatwell & Goodwin, 2018).

Українські дослідження. В українській політичній науці проблема правоконсервативного повороту в Європі розглядається переважно в контексті євроінтеграції України та впливу європейських правих партій на українську зовнішню і внутрішню політику.

І. Б. Кіянка у статті «Популізм як виклик публічному управлінню: історичний аспект» (2018) проаналізувала історичну еволюцію популізму та його вплив на системи публічного управління. Дослідниця показала, як популістські рухи від кінця XIX ст. трансформувалися в сучасні політичні сили, що створюють виклики для демократичного врядування через антиелітизм і спроби політизації державної служби (Кіянка, 2018).

П. Байковський у монографії «Партійна система Європейського Союзу: функціонування та трансформація» (2013) дослідив вплив правих партій на

формування політики ЄС, зокрема у сферах міграції, безпеки та зовнішніх відносин. Автор дійшов висновку, що праві сили, навіть не перебуваючи при владі, успішно задають тон політичній дискусії, змушуючи мейнстримні партії переймати їхні тези (Байковський, 2013).

І. Гомза (2026) у монографії «Праворадикальні тенденції в сусідніх державах і їх вплив на підтримку України» зосередився на країнах Вишеградської четвірки, показавши, як праві уряди в Угорщині, Польщі та Словаччині формують альтернативну модель «нелібералної демократії» і аналізуючи вплив правопопулістських сил на політичні режими, відносини з ЄС та Україною. Це дослідження важливе для розуміння того, як праві уряди впливають на інституційну архітектуру ЄС (Гомза, 2026).

Д. Ткач у монографії «Наступ правоконсервативної ідеології в Європі: криза ліберальної парадигми чи новий політичний порядок?» (2025) дослідив причини успіху та електоральні результати праворадикальних партій у країнах Європейського Союзу. У праці проаналізовано ідеологічні маркери – етнокультурний націоналізм, антиімміграційні установки, антиглобалізм, євроскептицизм, – а також критику глобалізації з акцентом на розмиванні національної і культурної ідентичності, стимулюванні міграційних потоків і руйнуванні традиційних цінностей (Ткач, 2025).

Мета та завдання. Метою статті є визначення основних контурів правоконсервативного повороту в Європі, його передумов, характерних ознак та впливу на трансформацію сучасного політичного простору європейських держав.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі завдання:

1) визначити зміст поняття «правоконсервативний поворот» та його основні характеристики;

2) проаналізувати політичні, соціальні та економічні передумови посилення правоконсервативних тенденцій у Європі;

3) з'ясувати особливості розвитку правоконсервативних сил в окремих європейських державах;

4) дослідити вплив цих тенденцій на європейську інтеграцію та політичні процеси в Європейському Союзі, зокрема на технологічну політику ЄС;

5) окреслити можливі напрями подальшої трансформації політичного балансу в Європі.

Методи та дані. Застосовано системний метод для розгляду правоконсервативного повороту як сукупності взаємопов'язаних політичних, соціальних та інституційних процесів; порівняльний метод для зіставлення проявів правоконсервативних тенденцій у різних європейських державах; аналіз програмних документів для виявлення основних політичних позицій правоконсервативних партій; аналіз і синтез для узагальнення наукових підходів і формулювання висновків.

Джерельну базу становлять наукові публікації з проблематики консерватизму, популізму та європейської політики, програмні документи політичних

партій, результати парламентських і європейських виборів 2022–2025 рр., акти та документи інституцій Європейського Союзу, а також аналітичні й статистичні матеріали.

Результати значною мірою залежать від вибору країн, партій і часових меж аналізу. Обмеженням є також динамічність політичних процесів, що може впливати на актуальність окремих висновків. Дослідження не передбачає роботи з персональними даними чи проведення експериментів, тому спеціальних етичних ризиків не містить.

Результати та обговорення. Під правоконсервативним поворотом у цій статті розуміємо не електоральний успіх окремих партій, а зміщення центру ваги політичного порядку денного – коли теми суверенітету, кордону, ідентичності та безпеки з периферійних стають визначальними для конкуренції між усіма основними партіями, включно з тими, що самі до правого табору не належать. Саме тому поворот фіксується навіть там, де праві не мають урядової більшості: він вимірюється не мандатами, а зміною порядку денного (Ткач, 2025).

Від класичного консерватизму цей поворот відрізняє ставлення до держави. Якщо неоконсервативна хвиля 1980-х наполягала на скороченні державного втручання, то нинішня – на його розширенні у стратегічних секторах: енергетиці, оборонній промисловості, міграційному контролі, а від початку 2020-х і в цифровій інфраструктурі. Це радше суверенітетський, ніж ринковий консерватизм.

Три кризи послідовно наповнювали правоконсервативний порядок денний змістом. Наслідки фінансової кризи 2008 р. підживили економічну складову – тезу про «тих, хто програв від глобалізації». Міграційна криза 2015–2016 рр. дала правим партіям тему, на якій вони вперше вийшли за межі свого ядра електорату. Енергетичне та інфляційне потрясіння 2022 р. поєднало обидві лінії: питання цін, кордону і безпеки вперше склалися в єдиний порядок денний.

Технології додалися до цього переліку останніми. Геополітичне суперництво США і КНР, залежність європейської економіки від імпортних напівпровідників і хмарних сервісів, розвиток генеративного штучного інтелекту та зростання кількості кібератак змістили пріоритети державної політики. Якщо на початковому етапі цифровізації основна увага належала розвитку відкритого цифрового ринку, то нині на перший план вийшли технологічна безпека, захист стратегічних даних, локалізація критичної інфраструктури та європейський цифровий суверенітет. Правоконсервативний дискурс поєднав традиційне питання державного суверенітету з викликами цифрової епохи.

Повномасштабна війна Росії проти України прискорила цю трансформацію. Вона продемонструвала взаємозалежність безпекових, енергетичних і технологічних процесів та актуалізувала роль держави у забезпеченні обороноздатності й захисті критичної інфраструктури. Кіберзахист та інформаційна стійкість стали складниками сучасних концепцій національної безпеки, які підтримує більшість правоконсервативних політичних сил.

Три підходи в межах правоконсервативного спектра. Правоконсервативний спектр у Європі не однорідний. Усередині нього наявні істотні відмінності щодо європейської інтеграції, санкційної політики, підтримки України та регулювання цифрових технологій. Тому доцільніше говорити не про єдину модель, а про кілька підходів зі спільними ціннісними орієнтирами, але різними механізмами реалізації державної політики.

Перший – консервативна внутрішня політика в поєднанні з підтримкою європейської інтеграції та України. Його репрезентують уряд Італії на чолі з Джорджею Мелоні (партія «Брати Італії», при владі з жовтня 2022 р.), уряди Фінляндії та Швеції, а також частина правоцентристських партій Центральної Європи. Характерне поєднання консервативних позицій у питаннях сім'ї, міграції та культурної ідентичності з підтримкою санкцій проти Росії й зміцненням трансатлантичних відносин.

Другий – суверенітетський: посилення ролі національних урядів і критичне оцінювання розширення повноважень інституцій ЄС. Сюди належать угорський «Фідес», польська «Право і справедливість», а в опозиційному статусі – «Альтернатива для Німеччини» та «Національне об'єднання» у Франції. Позиції цих сил щодо підтримки України та санкцій відрізняються, що ускладнює вироблення єдиної політики ЄС.

Третій – підхід, за якого євроскептична риторика поєднується з критичним ставленням до санкційної політики та закликами переглянути окремі аспекти взаємодії з Росією. Такі риси простежуються, зокрема, у зовнішньополітичному курсі уряду Словаччини; це не означає однозначної класифікації всіх урядових партій як правоконсервативних. Цей підхід посилює конкуренцію навколо питань безпеки, енергетики та цифрового розвитку.

Національні моделі. Угорщина. Будапешт залишається учасником ЄС і НАТО, бере участь у європейських цифрових програмах, але послідовно наголошує на праві держав-членів самостійно визначати внутрішню політику у сферах міграції, культурної ідентичності, енергетики та окремих напрямів зовнішньої політики. Ця позиція регулярно стає предметом суперечок із інституціями ЄС, зокрема в межах процедури за статтею 7 ДЄС і механізму обумовленості видатків (Горєвой, 2023).

Італія. Італійський підхід поєднує акцент на традиційних суспільних цінностях із чіткою підтримкою європейської та євроатлантичної інтеграції. На відміну від угорського досвіду, Рим послідовно підтримує Україну, санкційну політику проти Російської Федерації та розвиток спільної європейської безпекової політики. У цифровій сфері Італія підтримує загальноєвропейські механізми регулювання штучного інтелекту, водночас розвиваючи власний технологічний потенціал.

Польща. Протягом 2015–2023 рр. Польща сформувала модель консервативного розвитку, що поєднувала активну підтримку України, масштабну модернізацію оборонного сектору, поглиблення співпраці зі США та розвиток цифрової держави. Після зміни урядової конфігурації наприкінці 2023 р. окремі елементи цього порядку денного – насамперед оборонний і безпековий –

зберегли вплив на державну політику незалежно від партійної належності уряду. Для польського підходу характерне сприйняття цифрових технологій як інструменту державної безпеки.

Фінляндія і Швеція. Правоцентристські уряди обох країн поєднують високий рівень цифровізації державного управління з традиційними принципами соціально орієнтованої моделі розвитку. Після вступу до НАТО (2023 і 2024 рр. відповідно) особлива увага належить кібербезпеці, захисту критичної інфраструктури та розвитку оборонних технологій.

Нідерланди. Посилення позицій правоконсервативних сил стало особливо помітним після перемоги Партії свободи (PVV) на парламентських виборах у листопаді 2023 р., однак подальша політична динаміка продемонструвала нестійкість цього результату. На дострокових виборах 29 жовтня 2025 р. D66 та PVV отримали по 26 місць у Палаті представників, проте D66 набрала більше голосів і стала найбільшою партією за результатами виборів. PVV скоротила своє представництво з 37 до 26 мандатів.

У лютому 2026 р. було сформовано уряд Роба Єттена у складі D66, VVD та CDA, без участі PVV. Таким чином, станом на 2026 р. правоконсервативний поворот у Нідерландах не означає безпосереднього домінування правоконсервативних сил у виконавчій владі, хоча PVV залишається однією з найбільших політичних сил країни.

Словаччина. Зміна урядового курсу після виборів 2023 р. спричинила перегляд підходів до підтримки України. Словацький приклад засвідчує, що окремі елементи суверенітетської та соціально-консервативної риторики можуть поєднуватися з різними зовнішньополітичними позиціями, не визначаючи однозначно ідеологічного профілю урядових партій. Це підтверджує, що аналіз сучасного консервативного повороту не може обмежуватися ідеологічною класифікацією партій (Rydgren, 2018).

Технологічний вимір: цифровий суверенітет і регулювання ШІ. Попри національні відмінності, у програмах і політиці частини правоконсервативних сил Європи простежуються подібні акценти. Передусім посилення ролі держави у стратегічних секторах: енергетиці, оборонній промисловості, цифровій інфраструктурі та кібербезпеці. Модель максимальної ринкової лібералізації поступилася інструментам промислової політики, стратегічного планування та державного інвестування (Floridi, 2026).

У цьому контексті особливого значення набуває концепція технологічного суверенітету – здатності держави самостійно визначати правила функціонування цифрового простору, контролювати критичну інформаційну інфраструктуру, захищати дані громадян і зменшувати залежність від зовнішніх постачальників. На практиці це означає підтримку національних центрів обробки даних, захищених телекомунікаційних мереж і систем кіберзахисту.

У політичних дискусіях різні сили по-різному розставляють акценти: ліберальні частіше наголошують на правах людини й відкритості цифрових ринків, тоді як частина правоконсервативних сил – на національному контролі над критичною інфраструктурою та підтримці власних технологічних компаній.

Цей поділ не є жорстким: підтримка інновацій, захист даних і вимоги безпеки трапляються в позиціях обох таборів. У сфері штучного інтелекту окремі правоконсервативні сили пов'язують регулювання з питаннями національної безпеки, проте конкретні підходи залежать від країни й сфери застосування.

Ухвалення Регламенту (ЄС) 2024/1689 про штучний інтелект (AI Act) стало спробою створити спільні правила для держав-членів (Regulation (EU) 2024/1689, 2024). Позиції правоконсервативних урядів щодо нього неоднорідні. Частина розглядає єдину систему регулювання як інструмент підвищення довіри до цифрових технологій і забезпечення рівних умов на внутрішньому ринку. Інші застерігають, що надмірне адміністративне навантаження обмежить інноваційну активність і збільшить витрати бізнесу – саме на цій позиції ґрунтуються пропозиції щодо перегляду строків застосування окремих положень Регламенту. Для систем, на які поширюється Регламент, передбачено спеціальні вимоги до визначених високоризикових застосувань, зокрема у сфері охорони здоров'я, окремих публічних послуг і виборчих процесів. Водночас за статтею 2(3) AI Act його положення не застосовуються до систем ШІ в тій мірі, у якій їх вводять в обіг, експлуатацію або використовують виключно для військових, оборонних цілей чи національної безпеки.

Окремий напрям – регулювання глобальних цифрових корпорацій. Домінування кількох міжнародних компаній у сферах пошуку, соціальних мереж, хмарних обчислень і генеративного ШІ дедалі частіше трактується як чинник технологічної залежності держав від приватних платформ. Окремі правоконсервативні сили підтримують посилення антимонопольного контролю, розвиток національних цифрових екосистем і захист стратегічних інформаційних ресурсів (Inekia, 2026).

Війна змінила зміст цих дискусій. Якщо раніше цифровий суверенітет розглядали переважно в економічному вимірі, то після 2022 р. він набув безпосереднього оборонного значення: масовані кібератаки, інформаційні операції та спроби втручання у функціонування державних інформаційних систем показали, що цифрова політика є складником національної безпеки, а не суміжною до неї сферою.

Цифровий суверенітет не є виключно правоконсервативною концепцією. Потребу зменшувати технологічну залежність і захищати критичну цифрову інфраструктуру визнають також ліберальні, соціал-демократичні та правоцентристські сили. Відмінності між ними стосуються співвідношення національного та європейського рівнів регулювання, ролі держави й відкритості цифрових ринків. У правоконсервативному дискурсі частіше наголошують на національному контролі над стратегічними даними та інфраструктурою, проте конкретні позиції партій і урядів потребують окремого аналізу.

Значення для України. Безперервне функціонування електронного урядування, державних реєстрів і цифрових документів в умовах повномасштабної війни засвідчило, що цифрова інфраструктура належить до базових елементів сучасної державності поряд із транспортною, енергетичною та оборонною.

Україна фактично стала майданчиком апробації рішень у сферах кібербезпеки, електронної ідентифікації та забезпечення безперервності роботи державних інформаційних систем – і цей досвід становить інтерес для європейських партнерів незалежно від їхньої політичної орієнтації.

Водночас позиції правоконсервативних сил щодо підтримки України неоднорідні. Одні розглядають Україну як складник європейської системи безпеки та виступають за розширення військового, економічного й технологічного співробітництва. Інші наголошують на першочерговому врахуванні національних інтересів власних держав, що призводить до стриманішого підходу щодо масштабів підтримки (Ткач, 2025).

Для української дипломатії це означає потребу диференційованого підходу до взаємодії з окремими урядами, парламентами та політичними партіями. Якщо раніше основна увага належала інституціям ЄС, то нині зростає значення двосторонньої дипломатії з національними центрами ухвалення рішень: саме вони визначають темпи європейської інтеграції України, обсяги міжнародної підтримки та перспективи спільних технологічних проєктів.

Таблиця 1

Національні моделі правоконсервативного державного управління в країнах Європи

№	Держава	Характерні риси моделі	Позиція щодо ЄС	Позиція щодо України
1	Угорщина	Концепція суверенної держави; цифрова трансформація як інструмент зміцнення державного контролю; акцент на управлінні стратегічними даними	Членство в ЄС із пріоритетом національного суверенітету	Стримана позиція; прагматичний підхід
2	Італія	Поєднання консервативних цінностей із підтримкою євроатлантичної інтеграції; розвиток власного технологічного потенціалу	Активна підтримка членства в ЄС та зміцнення європейської безпеки	Підтримка України; реалізація санкційної політики
3	Польща	Поєднання підтримки України з масштабною модернізацією оборонного сектору; цифрові технології як інструмент безпеки	Активна участь у ЄС; зміцнення східного флангу НАТО	Послідовна підтримка України
4	Фінляндія, Швеція	Високий рівень цифровізації; соціальна модель розвитку; посилення кібербезпеки після 2022 р.	Активна участь; розвиток оборонної співпраці	Підтримка України; обмін досвідом у сфері кібербезпеки
5	Нідерланди	Розвинена цифрова економіка; підтримка штучного інтелекту та кібербезпеки; трансформація політичного середовища	Активна участь у європейських цифрових програмах	Підтримка України
6	Словаччина	Поєднання внутрішніх соціально-політичних реформ із дискусійною зовнішньополітичною орієнтацією	Членство в ЄС із критикою окремих політик	Неоднозначна позиція щодо масштабів допомоги

Джерело: складено авторами за результатами порівняльного аналізу, наведеного в статті; характеристики є авторським узагальненням.

Висновки. Дослідження засвідчує, що правоконсервативний поворот у Європі є комплексним політичним процесом, зумовленим поєднанням соціальних, економічних, міграційних і безпекових чинників. Його проявами є посилення позицій правоконсервативних партій, актуалізація питань національного суверенітету, традиційних цінностей, міграційного контролю та критичне ставлення до окремих аспектів європейської інтеграції.

Поставленої мети досягнуто: визначено основні контури явища, його передумови, характерні прояви та вплив на політичні процеси в Європі. Установлено, що правоконсервативні тенденції не мають однакової форми в різних державах, а їхній розвиток залежить від національного політичного та соціально-економічного контексту.

Окремим результатом є висновок про розширення предметного поля правоконсервативного дискурсу: він виходить за межі традиційних питань міграції та культурної політики й дедалі активніше охоплює цифровий суверенітет, кібербезпеку та регулювання штучного інтелекту. Поворот при цьому не означає відмови від технологічної модернізації. Одна з відмінностей між окремими правоконсервативними й ліберальними підходами може полягати у визначенні ролі держави в регулюванні цифрової сфери та захисті стратегічних ресурсів.

Внесок дослідження полягає в систематизації основних проявів правоконсервативного повороту та визначенні його значення для трансформації європейського політичного простору. Подальші дослідження доцільно спрямувати на порівняльний аналіз окремих країн, електоральної динаміки правоконсервативних партій і їхнього впливу на технологічну політику Європейського Союзу.

Внесок автора

CRediT: **Дмитро Іванович Ткач**: концепція та дизайн дослідження, формулювання мети та завдань, методологія, аналіз та інтерпретація результатів, написання основного тексту, редагування тексту, остаточне затвердження рукопису.

CRediT: **Дмитро Костянтинович Ткач**: огляд літератури та нормативно-правових джерел, збір і систематизація даних, аналіз та інтерпретація даних, участь у формулюванні висновків, написання окремих частин статті, редагування тексту, остаточне затвердження рукопису.

Фінансування

Дослідження не отримувало цільового фінансування.

Заява про конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Доступність даних

Окремий набір первинних даних у межах дослідження не формувався.

Етика дослідження

Дослідження проведено з дотриманням принципів академічної доброчесності та етичних стандартів наукових досліджень.

Декларація щодо використання ШІ

Інструменти штучного інтелекту використано як асистента-редактора для термінологічної уніфікації та лінгвістичної адаптації міждисциплінарних понять (цифрові двійники, DAPP, CLA).

Декларація про оригінальність і одночасне подання рукопису

Автори підтверджують, що рукопис є оригінальним, раніше не публікувався в цій або суттєво подібній формі та не перебуває на розгляді в іншому виданні. Усі автори ознайомилися з остаточною версією рукопису та схвалили її до подання.

Література

Betz, H.-G., & Immerfall, S. (Eds.). (1998). *The new politics of the right: Neo-populist parties and movements in established democracies*. St. Martin's Press.

Bickerton, C. J., & Invernizzi Accetti, C. (2021). *Technopopulism: The new logic of democratic politics*. Oxford University Press. https://academic.oup.com/book/39915

De Vries, C. E., & Hobolt, S. B. (2020). *Political entrepreneurs: The rise of challenger parties in Europe*. Princeton University Press. https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691194752/political-entrepreneurs

Diamond, L., & Plattner, M. F. (Eds.). (2016). *Democracy in decline?* Johns Hopkins University Press. https://press.jhu.edu/books/title/11504/democracy-decline

Eatwell, R., & Goodwin, M. (2018). *National populism: The revolt against liberal democracy*. Penguin Books.

Floridi, L. (2026). *Rules without models: Why Europe must build the AI it regulates*. European Purpose / Politecnico di Milano – CDRS. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=7248919

Inekia. (2026). *European tech sovereignty: Where does the EU actually stand in 2025?* https://www.inekia.io/en/insights/european-tech-sovereignty-current-state-2025-1785053165864

Krastev, I., & Holmes, S. (2019). *The light that failed: A reckoning*. Allen Lane.

Mounk, Y. (2022). *The great experiment: Why diverse democracies fall apart and how they can endure*. Penguin Press.

Mudde, C. (2007). *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge University Press.

Mudde, C. (2019). *The far right today*. Polity Press.

Mudde, C., & Rovira Kaltwasser, C. (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford University Press.

Müller, J.-W. (2016). *What is populism?* University of Pennsylvania Press.

Norris, P., & Inglehart, R. (2019). *Cultural backlash: Trump, Brexit, and authoritarian populism*. Cambridge University Press.

Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). (2024, July 12). *Official Journal of the European Union*, L series. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj

Rodrik, D. (2018). Populism and the economics of globalization. *Journal of International Business Policy, 1*(1–2), 12–33. https://doi.org/10.1057/s42214-018-0001-4

Rydgren, J. (Ed.). (2018). *The Oxford handbook of the radical right*. Oxford University Press.

Zürn, M. (2018). *A theory of global governance: Authority, legitimacy, and contestation*. Oxford University Press.

Байковський, П. (2013). *Партійна система Європейського Союзу*. Львівський національний університет імені Івана Франка.

Гомза, І. (2026). *Праворадикальні тенденції в сусідніх державах і їх вплив на підтримку України*. Аналітичний портал. https://www.kas.de/uk/web/ukraine/blickpunkt-ukraine/detail/-/content/right-wing-radical-tendencies-in-neighboring-states-and-their-impact-on-support-for-ukraine

Кіянка, І. Б. (2018). Популізм як виклик публічному управлінню: Історичний аспект. *Демократичне врядування, 21*. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2018_21_8

Ткач, Д. (2025). *Наступ правоконсервативної ідеології в Європі: Криза ліберальної парадигми чи новий політичний порядок?* Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II.

References

Baikovskyi, P. (2013). *Partiina systema Yevropeiskoho Soiuzu* [Party system of the European Union]. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. [in Ukrainian].

Betz, H.-G., & Immerfall, S. (Eds.). (1998). *The new politics of the right: Neo-populist parties and movements in established democracies*. St. Martin's Press.

Bickerton, C. J., & Invernizzi Accetti, C. (2021). *Technopopulism: The new logic of democratic politics*. Oxford University Press. https://academic.oup.com/book/39915

De Vries, C. E., & Hobolt, S. B. (2020). *Political entrepreneurs: The rise of challenger parties in Europe*. Princeton University Press. https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691194752/political-entrepreneurs

Diamond, L., & Plattner, M. F. (Eds.). (2016). *Democracy in decline?* Johns Hopkins University Press. https://press.jhu.edu/books/title/11504/democracy-decline

Eatwell, R., & Goodwin, M. (2018). *National populism: The revolt against liberal democracy*. Penguin Books.

Floridi, L. (2026). *Rules without models: Why Europe must build the AI it regulates*. European Purpose / Politecnico di Milano – CDRS. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=7248919

Homza, I. (2026). *Pravoradykalni tendentsii v susidnikh derzhavakh i yikh vplyv na pidtrymku Ukrainy* [Right-wing radical tendencies in neighboring states and their impact on support for Ukraine]. Analitychnyi portal. https://www.kas.de/uk/web/ukraine/blickpunkt-ukraine/detail/-/content/right-wing-radical-tendencies-in-neighboring-states-and-their-impact-on-support-for-ukraine [in Ukrainian].

Inekia. (2026). *European tech sovereignty: Where does the EU actually stand in 2025?* https://www.inekia.io/en/insights/european-tech-sovereignty-current-state-2025-1785053165864

Kiianka, I. B. (2018). Populizm yak vyklyk publichnomu upravlinniu: Istorychnyi aspekt [Populism as a challenge to public administration: Historical aspect]. *Demokratychne vriaduvannia, 21*. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2018_21_8 [in Ukrainian].

Krastev, I., & Holmes, S. (2019). *The light that failed: A reckoning*. Allen Lane.

Mounk, Y. (2022). *The great experiment: Why diverse democracies fall apart and how they can endure*. Penguin Press.

Mudde, C. (2007). *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge University Press.

Mudde, C. (2019). *The far right today*. Polity Press.

Mudde, C., & Rovira Kaltwasser, C. (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford University Press.

Müller, J.-W. (2016). *What is populism?* University of Pennsylvania Press.

Norris, P., & Inglehart, R. (2019). *Cultural backlash: Trump, Brexit, and authoritarian populism*. Cambridge University Press.

Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). (2024, July 12). *Official Journal of the European Union*, L series. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj

Rodrik, D. (2018). Populism and the economics of globalization. *Journal of International Business Policy, 1*(1–2), 12–33. https://doi.org/10.1057/s42214-018-0001-4

Rydgren, J. (Ed.). (2018). *The Oxford handbook of the radical right*. Oxford University Press.

Tkach, D. (2025). *Nastup pravokonservatyvnoi ideolohii v Yevropi: Kryza liberalnoi paradyhmy chy novyi politychnyi poriadok?* [The rise of right-conservative ideology in Europe: Crisis of the liberal paradigm or a new political order?]. Zakarpatskyi uhorskyi instytut imeni Ferentsa Rakotsi II. [in Ukrainian].

Zürn, M. (2018). *A theory of global governance: Authority, legitimacy, and contestation*. Oxford University Press.

THE RIGHT-WING CONSERVATIVE TURN IN EUROPE: CONTOURS OF THE PHENOMENON

Dmytro Tkach [a,*], Dmytro Tkach [b]

[a] *Doctor of Political Sciences, Professor, Department of Journalism, KROK University of Economics and Law, Kyiv, Ukraine*

[b] *Researcher, Center for Innovation and Technological Development, G. M. Dobrov Institute for Scientific and Technological Potential and Science History Studies, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

ABSTRACT

Party systems across Europe are undergoing a visible realignment: conservative and right-wing forces are gaining electoral support, and their agenda – national sovereignty, migration, security, cultural identity – has moved from the periphery of European politics to its centre. Since 2022 a technological dimension has been added to that agenda: digital sovereignty, cyber resilience, and the regulation of artificial intelligence. The manifestations and consequences of this process differ across states to a degree that calls for comparative analysis. The aim of the study is to identify the

ARTICLE INFO

Keywords:
right-wing conservative turn, European politics, conservatism, right-wing parties, digital sovereignty.

**Corresponding author:*
ditkach2017@gmail.com

prerequisites, features and manifestations of the right-wing conservative turn in Europe and to assess its impact on the transformation of political systems, party competition, and state policy in the technological domain. The study draws on comparative, systemic and historical-political methods. The comparative method is used to juxtapose political processes across European states; the systemic method, to analyse the relationship between parties, the electorate and the institutional environment; the historical-political method, to establish the prerequisites of contemporary right-wing conservative trends. Party programme documents and EU legal acts are also analysed. The study finds that the right-wing conservative turn cannot be reduced to the growing popularity of radical right parties. It encompasses a broader range of changes in political discourse and in the activity of conservative and centre-right forces. Its principal manifestations include heightened attention to national sovereignty, migration policy, national identity and security; a critical stance toward certain aspects of European integration; and the extension of sovereignty claims into the digital and technological sphere. The character of the process nevertheless depends on the historical, socio-economic and institutional context of each state. The right-wing conservative turn is a complex political process accompanied by shifts in party competition, societal priorities, and modes of interaction between national governments and European institutions. It follows no single model of development, and its study therefore requires a differentiated comparative analysis of individual states, parties and electoral groups.

**ORCID [a]:* https://orcid.org/0000-0002-0824-8559
ORCID [b]: https://orcid.org/0009-0009-1401-3324

Article history:
Received 25.08.2026
Peer-reviewed 11.09.2026
Accepted 23.09.2026
Published 28.09.2026

The content of this work may be used under the terms of the *Creative Commons Attribution NonCommercial NoDerivs* (CC BY-NC-ND 4.0) international license, which allows others to download and distribute the work, provided that they attribute it to the work, but without the possibility to modify it in any way or use it for commercial purposes.